

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ НАСЕЛЕННЯ ДІЯМ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ В УМОВАХ ВІЙНИ

Полукаров О. І., к.т.н., доц. (каф. ОППЦБ КПІ ім. Ігоря Сікорського)

Анотація. У роботі досліджено сучасні підходи до навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях в умовах повномасштабної війни. Проаналізовано проблеми підготовки громадян до реагування на бойові дії, аварій інфраструктури, гуманітарних загроз та психологічного навантаження. Визначено основні методи, моделі та інструменти навчання, що дозволяють підвищити рівень безпеки населення та готовності до надзвичайних ситуацій в умовах війни.

Ключові слова: навчання населення, цивільний захист, надзвичайні ситуації, війна, безпека громадян, готовність до НС.

Abstract. The article explores modern approaches to training the population in emergency situations in conditions of full-scale war. The problems of preparing citizens to respond to combat operations, infrastructure accidents, humanitarian threats and psychological stress are analyzed. The main methods, models and training tools are identified that allow to increase the level of population security and preparedness for emergencies in conditions of war.

Keywords: population training, civil protection, emergencies, war, citizen safety, emergency preparedness.

Вступ. Актуальність навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях обумовлена постійною загрозою для життя та здоров'я громадян у воєнний час. Населення стикається з бомбардуваннями, обстрілами, руйнуванням житлових та соціальних об'єктів, порушенням енергопостачання, водопостачання, комунікацій та інших критичних систем. Також зростає ризик психоемоційного напруження, паніки та соціальної дезорганізації. Ефективна система навчання дозволяє громадянам зменшити втрати, зберегти життя та здоров'я, правильно реагувати на надзвичайні ситуації та підтримувати порядок у громаді. Державна політика у сфері цивільного захисту повинна забезпечувати комплексну підготовку населення до різних видів загроз та формувати у громадян навички безпечної поведінки під час бойових дій.

Аналіз стану питання. Проблема підготовки населення до надзвичайних ситуацій досліджувалася багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями. Проте, традиційні навчальні програми цивільного захисту були розраховані на мирний час і часто обмежувалися лекціями та інструктажами без практичної відпрацювання дій. Сучасні умови війни вимагають інтеграції практичної підготовки, психологічної підтримки, цифрових технологій та активної взаємодії громадян з місцевими органами влади та волонтерськими організаціями. Згідно [1], навчання населення включає обов'язкову практичну підготовку під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту. Зокрема, ефективними визнані моделі навчання через симуляції,

тренінги з евакуації та надання першої допомоги, онлайн-платформи та мобільні додатки, а також інтерактивні уроки з безпеки.

Мета роботи полягає у обґрунтуванні сучасних підходів та методів навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях в умовах війни з метою підвищення готовності громадян, мінімізації негативних наслідків бойових дій та забезпечення безпеки цивільного населення.

Методики, матеріали і результати досліджень. У ході дослідження визначено, що навчання населення має охоплювати кілька взаємопов'язаних аспектів. В першу чергу, важливо забезпечити доступ до достовірної та актуальної інформації щодо видів загроз, порядку дій у критичних ситуаціях, правил поведінки під час обстрілів, бомбардувань, пожеж, вибухів та аварій на інфраструктурі. Практична підготовка включає відпрацювання евакуації, надання першої медичної допомоги, організацію безпечного укриття та підтримку постраждалих. Надзвичайно важливо проводити заняття зі здобувачами освіти щодо управління цивільним захистом на основі професійних задач [2].

Психологічна підготовка спрямована на формування стійкості до стресу, подолання паніки та підтримку моральної готовності у важких умовах. Психологічна підтримка в умовах війни є складною багаторівневою системою, що потребує комплексного підходу, враховуючи як індивідуальні потреби постраждалих, так і колективні виклики, з урахуванням конкретної ситуації [3]. Не менш важливим є використання цифрових технологій для тренування дій у кризових ситуаціях та перевірки рівня знань через інтерактивні моделі та онлайн-тести. Окрему роль відіграє соціально-громадський аспект, який включає взаємодію з місцевими громадами, волонтерами та органами влади, апробацію колективних дій та формування культури безпеки на рівні населеного пункту.

Досвід показує, що критично важливо проводити тренінги та семінари, присвячені відпрацюванню алгоритмів дій в умовах надзвичайних ситуацій в закладах вищої освіти. У закладах, де впроваджено систематичні тренування, рівень готовності здобувачів до дій у надзвичайних ситуаціях є вищим на 25–30 % порівняно з тими, де підготовка зводиться виключно до теоретичних занять [4].

Сумарно, ці аспекти формують комплексну систему навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, що дозволяє підвищити рівень підготовки громадян, зменшити ризики для життя та здоров'я, а також зміцнити стійкість суспільства до наслідків бойових дій.

Висновки. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях в умовах війни є багатокомпонентним і комплексним процесом, який потребує поєднання інформаційного, практичного, психологічного та цифрового навчання. Ефективність підготовки залежить від системності, доступності інформації, практичної відпрацювання дій та активної взаємодії з громадами. Реалізація таких заходів сприяє підвищенню безпеки населення, збереженню життя громадян та стійкості суспільства у воєнний час.

Література

1. Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 444 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/444-2013-%D0%BF> (дата звернення: 29.03.2026).

2. Лаврівський М. З., Філіппова В. В. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях – запорука збереження життя // *ResearchGate*. – 2024. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/379874259_NAVCANNA_NASELENNADIAM_U_NADZVICAJNIH_SITUACIAH_-_ZAPORUKA_ZBEREZENNA_ZITTA (дата звернення: 29.03.2026).

3. Нянько Л. Ю., Нянько В. В. Психологічна підтримка в умовах війни // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія психологічна). 2024. №. 1. С. 40-46. <https://doi.org/10.32782/2311-8458/2024-1-6>

4. Civil defense in educational institutions: status, problems, ways of improvement / Zemlyanska O. V., Polukarov Yu. O., Kachynska N. F., Kovtun A. I., Arlamov O. Yu. // Проблеми охорони праці, промислової та цивільної безпеки: Збірник матеріалів XXXII Всеукраїнської науково-методичної конференції (з участю студентів), [Київ], 14 травня 2025 р. / КПІ ім. Ігоря Сікорського. - Київ, 2025. - С. 22-26. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/74229>.